

УДК 378.1-054.6

Ю.М. ЛУКАШ,

викладач кафедри іноземних мов з латинською та українською мовами Державного закладу «Луганський державний медичний університет» (м. Рубіжне)

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті розглянуто основні аспекти формування професійно-комунікативної компетентності студентів-медиків у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. Сформовано авторський погляд на «професійно-комунікативну компетентність майбутніх магістрів медицини» як на складну особистісно-професійну якість, яка забезпечує цілісну професійно-комунікативну медичну діяльність як у світі медицини, так і у світі людей. Розкрито суть соціально-гуманітарних дисциплін у підготовці висококваліфікованих фахівців медичної сфери.

Ключові слова: компетентність, професійно-комунікативна компетентність, соціально-гуманітарні дисципліни, студенти-медики.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлена тим, що реформування системи вищої професійної освіти, а саме вдосконалення процесу навчання фахівців медицини, передбачає підготовку висококваліфікованих медиків, які б змогли швидко та адекватно вирішувати професійні завдання, здійснювати комунікацію і були здатні до саморозвитку та самонавчання в умовах, що швидко змінюються. Саме у такому контексті особливого значення набуває проблема формування професійно-комунікативної компетентності студентів-медиків. Найефективніше у цьому допоможе вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі формування професійно-комунікативної компетентності присвячено багато наукових праць вітчизняних та зарубіжних науковців (В. Беспалько, Д. Годлевська, А. Дубакова, Ю. Ємельянов, К. Ларсон, С. Петрушина, Дж. Равен, А. Холідей, Г. Жондоров, Т. Казанін, В. Кашницький, Є. Семенова, Г. Трофімов, Ф. Хусайнов, Д. Ширшов, А. Щербов та ін.). Професійно-комунікативну компетентність спеціаліста досліджували О. Абдуліна, Б. Ананьєв, Ю. Ємельянов, Н. Жуков, Н. Кузьміна, Б. Ломов, А. Маркова, Л. Петровська, Є. Сидоренко, О. Шломенко, В. Бодров, Є. Клімов, В. Краєвський, К. Романова, С. Смирнов, В. Шадриков та ін.

За результатами аналізу наукових досліджень виявлено, що феномену професійно-комунікативної компетентності, її функціям та компонентам приділялася достатня увага. Проте процес формування професійно-комунікативної компетентності фахівців-медиків ще не був предметом дослідження науковців.

Метою статті є висвітлення особливостей формування професійно-комунікативної компетентності студентів-медиків при вивченні соціально-гуманітарних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Професійно-комунікативна компетентність майбутніх магістрів медицини передбачає позитивне ставлення до професії, схильність та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою підготовку, задовольняти матеріальні й духовні потреби (людяність, працелюбність, чесність, чуйність, патріотичність), які реалізуються в межах своєї професії.

Професійно-комунікативна компетентність є невід'ємною частиною професійної діяльності індивіда, бо саме вона відображає особистісні якості та властивості фахівця, за допомогою яких він самостійно й ефективно реалізовує завдання професійної діяльності, в тому числі ті, що пов'язані з діями інших людей. Сформованість цієї компетентності у фахівця свідчить про його теоретичну та практичну готовність до здійснення ефективної професійної діяльності в певній галузі, що вимагає встановлення регулярних комунікативних контактів з іншими співробітниками. Зокрема невід'ємними атрибутами цієї компетентності є готовність визначати оптимальні шляхи колективного досягнення поставлених цілей, умінь успішно працювати з іншими людьми, розробляючи колективні рішення й реалізуючи найкращі з них на практиці [16].

Майбутнім медичним працівникам важливо оволодіти професійно-комунікативною компетентністю, до якої входить комплекс професійно-комунікативних умінь та навичок, оскільки саме вони становитимуть базу їх фахової майстерності.

У розумінні комунікативної культури студентів вищих медичних навчальних закладів Н. Касевич вбачає сукупність професійних якостей, моральних цінностей і комунікативних умінь майбутнього лікаря, що реалізуються під час спілкування. Так, до професійно-комунікативних якостей науковець відносить: професійну ерудицію, спостережливість, здатність до логічного осмислення діагностичних і лікувальних маніпуляцій, тактовність, обачність; моральними цінностями вважає: толерантність, чуйність, ввічливість, привітність, співчуття, доброчинність; комунікативними вміннями: вміння спілкуватися з пацієнтами, рідними пацієнта, колегами, підлеглими та адміністрацією [6, с. 19].

Професійна лікарська діяльність має ряд специфічних особливостей, і її успішність визначається не тільки професійними знаннями і навичками, а й вміннями реалізувати їх у своїй діяльності за рахунок розвитку професійних якостей особистості. Праця лікаря характеризується тим, що істотне місце в ній займає значна кількість міжособистісних контактів. У діяльності лікаря комунікативна компетентність обумовлює ефективність спілкування з пацієнтами, їхніми родичами, колегами та ін. Це така комунікативна взаємодія, яка сприяє успішному вирішенню проблем учасниками комунікації; забезпечує досягнення цілей спілкування з оптимальними витратами і приводить до досягнення взаєморозуміння між партнерами по спілкуванню [4].

Відомий український учений Л. Пиріг зазначив, що саме у діалозі між лікарем та пацієнтом реалізується професійно-прикладний аспект функціонування мови у сфері медицини, а живе слово лікаря ніколи не втратить свого особливого значення [10, с. 48].

Оволодіння мистецтвом слова є важливою умовою успішного впливу на пацієнтів, потужним засобом профілактики та лікування захворювань. Відомий давньогрецький учений Гіппократ вважав, що супутником лікаря у професійній діяльності має бути ввічливість, оскільки суворість сприяє виникненню бар'єрів між лікарем та пацієнтом [7, с. 54].

Основою мовних контактів лікаря і пацієнта, складовими високої культури мовлення медичних працівників Ю. Віленський вважає тонкий психологізм лікаря, чуйність та увагу до конкретного хворого, індивідуалізацію мовних впливів, які мають бути вираженими й точно адресованими конкретному пацієнтові, негайне врахування психологічної реакції хворого на будь-який мовний «хід» лікаря [9, с. 119].

Комунікативна компетентність розглядається як сукупність знань про спілкування в різноманітних умовах та з різними комунікантами, а також вміння їх ефективного застосування у конкретному спілкуванні в ролі адресанта і адресата. Сформованість цієї якості у майбутніх лікарів передбачає володіння мовленнєвими вміннями й навичками, необхідними для спілкування, сукупність знань про норми й правила ведення комунікації [10, с. 51].

Зазначимо, що сьогодні від фахівців медичного профілю вимагається володіння не тільки професійною компетентністю, яка безпосередньо пов'язана з предметом власної праці, але й наявність високого рівня розвитку комунікативної компетентності, яка внаслідок подальшого становлення інформаційного суспільства посідає не менш важливе місце, ніж професійна підготовленість [12].

Професійно-комунікативну компетентність майбутніх магістрів медицини ми розглядаємо як складну особистісно-професійну якість, яка забезпечує цілісну професійно-комунікативну медичну діяльність як у світі медицини, так і у світі людей.

На нашу думку, професійно-комунікативна компетентність майбутніх медиків включає:

- професійні та спеціальні знання, уміння, навички; здатність функціонувати в соціумі з урахуванням позицій інших людей;
- можливість вступати до комунікації з метою бути зрозумілим; здатність вільно володіти мовою конструктивного діалогу;
- вміння правильно й доступно формулювати професійну думку та суспільно-громадську позицію, особистісне самовираження медичного працівника.

Досягнути цього майбутні лікарі зможуть у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін.

Оскільки лікар є тим фахівцем, який постійно працює безпосередньо з людиною, то він повинен мати високий рівень підготовки із соціально-гуманітарних дисциплін, які в процесі свого вивчення формують людину мислячу, моральну, гуманну, свідому.

Саме соціально-гуманітарна підготовка впливає на формування світогляду майбутніх магістрів медицини.

До соціально-гуманітарних дисциплін відносять предмети з галузей історії, філології, літератури, філософії, педагогіки, психології, соціології, економіки, права, релігії, мистецтвознавства, музики, культури та ін., які людина використовує, щоб зрозуміти світ. Такі дисципліни мають не лише навчальне, але й значне світоглядно-орієнтувальне значення.

Під час вивчення соціально-гуманітарних дисциплін акцентується увага на розвитку комунікативних навичок, що дозволить вмотивовано використовувати мовні засоби для досягнення тих результатів, які прогнозуються студентами-медиками і пов'язані з їх професійною діяльністю. Процес вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу передбачає засвоєння наукових знань про суспільство, людину, її природу, можливості її розвитку й саморозвитку, місце й роль особистості в суспільстві, а також впливає на формування ключових компетентностей майбутніх фахівців [1].

Соціально-гуманітарні дисципліни спрямовані на гуманізацію навчального процесу, вирішення виховних завдань, що мають свою соціально-вікову специфіку на різних стадіях реалізації освітніх програм. Такі дисципліни соціально-гуманітарного циклу, як філософія, соціологія, культурологія, політологія, історія, українська мова (за професійним спрямуванням), іноземна мова, фізичне виховання, етика та естетика, педагогіка, психологія тощо, що вивчаються у вищій школі, мають природний змістовий потенціал щодо формування всебічно розвинутої, високодуховної, гармонійної особистості. Усі ці дисципліни дають майбутнім фахівцям основні ціннісно-світоглядні орієнтири, вчать мислити і діяти конструктивно та творчо. Інтелектуальний, естетичний, етичний розвиток особистості, підвищення рівня освіти майбутнього фахівця є важливою умовою його професійного самовизначення в подальшій трудовій діяльності. Без певних філософських, етичних, політологічних, культурологічних уявлень сьогодні неможливо глибоко осмислити дійсність у взаємодії всіх її сторін і зв'язків, в єдності всіх її законів і суперечностей, без володіння літературною мовою неможливе формування конкурентоспроможного фахівця, який би відповідав вимогам сучасного ринку праці. Відповідно зростає значення і роль навчальних предметів, що сприяють формуванню світоглядної орієнтації студента, усвідомленню ним свого місця й ролі в суспільстві, мети і сенсу соціальної та особистої активності, відповідальності за свої вчинки у виборі форм і напрямів своєї діяльності [13].

Основою формування професії лікаря, визначальною її рисою є моральність, гуманність. Парадигму гуманітарних проблем лікарської професії відображає гуманітарний аспект медичної освіти. Це такі проблемні питання, як: взаємостосунки лікаря й пацієнта та його родичів, цілісний підхід у профілактиці та лікуванні захворювань, питання медичного права та ін. [8]. Тому вивчення соціально-гуманітарних дисциплін для студентів-медиків є тим фактором, що визначає напрям їх розвитку як фахівців та як особистостей.

Для нашого дослідження важливим є той факт, що соціально-гуманітарна підготовка є обов'язковою для лікарів, оскільки саме така освіта є тим фундаментом, на якому будується людська особистість.

На нашу думку, професійно-комунікативна компетентність медичних фахівців ставить за мету формування системи знань, умінь, навичок; розвиток особистісних якостей, що відповідають вимогам майбутньої професійної діяльності; розвиток самої особистості, що передбачає залучення її до системи гуманістичних, загальнолюдських цінностей.

Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців, зокрема майбутніх лікарів, має важливе значення, оскільки лікар перебуває у постійному безпосередньому контакті з пацієнтами та їх рідними, що передбачає наявність у нього високого рівня уміння спілкуватися, знаходити потрібні слова, виявляти толерантність та емпатію, бути емоційно виваженою людиною. У зв'язку з тим, що контакти лікаря не обмежуються лише міжособистісною взаємодією, студентам вищого медичного навчального закладу необхідно оволодівати основами консультативної і психотерапевтичної роботи з пацієнтами та їхніми близькими людьми [14].

Формування професійної комунікативної компетентності передбачає [11, с. 230]:

- глибокі професійні знання і оволодіння понятійно-категоріальним апаратом певної професійної сфери та відповідною системою термінів;
- вміле професійне використання мовних стилів і жанрів відповідно до місця, часу, обставин, статусно-рольових характеристик партнера (партнерів);
- знання етикетних мовних формул і вміння ними користуватися у професійному спілкуванні;
- вміння знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати та використовувати інформацію профільного спрямування;
- володіння інтерактивним спілкуванням, характерною ознакою якого є необхідність миттєвої відповідної реакції на повідомлення чи інформацію, що перебуває в контексті попередніх повідомлень;
- володіння основами риторичних знань і вмінь;
- уміння оцінювати комунікативну ситуацію швидко і на високому професійному рівні приймати рішення та планувати комунікативні дії.

Що стосується формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців, то ми погоджуємося з В. Беспальком, який розуміє цей процес як «педагогічну систему, що являє собою сукупність взаємопов'язаних засобів, методів і процесів, необхідних для створення організованого, цілеспрямованого і навмисного педагогічного впливу на формування особистості фахівця» [2, с. 6].

Засобом формування професійної комунікативної компетентності, за Е. Бібіковою, є спілкування, однак у тому випадку, якщо воно здійснюється на діяльній, мотиваційній, ситуативно обумовленій основі з використанням професійно орієнтованого змісту як теми спілкування [3].

Загальноприйнятими факторами формування професійно-комунікативної компетентності фахівців є соціальні, психологічні і організаційно-педагогічні. Соціальні фактори характеризуються сучасними вимогами до особистості, потребами людини в діяльності, постійним підвищенням кваліфікації, розробкою професіограми фахівця як еталонної моделі. До психологічних факторів належать особливості змісту і характеру діяльності особистості як суб'єкта і об'єкта освітнього процесу; рівень готовності до діяльності. Організаційно-педагогічні фактори показують особливості процедури і організації освітнього процесу [15].

Процес цілеспрямованого формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців потребує реалізації конкретних завдань, а саме [5, с. 87]:

- оволодіння теорією професійного спілкування;
- пізнання структури, функцій, стилів, моральних принципів професійного спілкування, входження у технологію цього процесу;
- формування у результаті цього професійно-комунікативних умінь і навичок, розвитку гуманістичного мислення;
- усвідомлення цінностей професії;
- формування й активізація мотиваційної сфери на здобуття професії, самоаналізу і дидактичної рефлексії тощо.

Під формуванням професійно-комунікативної компетентності у вищому медичному навчальному закладі розуміють процес оволодіння стійкими, інтегрованими, системними знаннями з природничо-гуманітарних, фундаментальних та клінічних дисциплін; уміння застосовувати їх у нових, нестандартних ситуаціях; розвиток особистісно важливих якостей і професійно важливих властивостей, що забезпечить особистісне становлення майбутнього лікаря [15].

Досягнути сформованості професійно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медицини можна у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін шляхом розв'язання конкретних завдань, до яких відносимо:

- активізацію мотивацію на здобуття медичної освіти;
- усвідомлення цінностей медичної професії;
- формування професійно-комунікативних умінь та навичок;
- розвиток гуманістичного мислення; дидактичну рефлексію; самоаналіз.

Умови формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх лікарів можна об'єднати у такі групи [15]:

- організаційно-управлінські: навчальний план підготовки; графіки навчального процесу; розклад занять; матеріально-технічне забезпечення; визначення критеріїв рівня професійної компетентності;
- навчально-методичні: відбір змісту навчальних занять, інтеграція різних тем; розробка інтерактивного навчально-методичного забезпечення дисциплін;
- процесуальні: форми, методи і засоби навчання студентів і оцінки успішності;
- психолого-педагогічні: здійснення діагностики особистісного розвитку студентів, впровадження системи стимулювання мотивації, визначення критеріїв компетентності.

Найбільшою мірою формуванню професійно-комунікативної компетентності студентів-медиків на заняттях із соціально-гуманітарних дисциплін сприятиме організація діяльності з вирішення професійно-комунікативних ситуацій, адже їх розв'язання, з одного боку, вимагатиме наявності в суб'єкта певних професійно-комунікативних якостей, а з іншого – сприятиме їх подальшому розвитку.

Формування професійно-комунікативної компетентності студентів-медиків можливе у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін за рахунок виконання таких завдань:

- формування ставлення до праці як до соціально і особистісно значущої діяльності, джерела й чинника матеріальних і духовних цінностей;
- формування системи професійних знань, умінь, навичок;
- формування культури спілкування з пацієнтами, їхнім родичами та колегами;
- залучення індивіда до системи культурних цінностей і вироблення особливого ставлення до них;
- розкриття змісту загальносуспільних норм моралі (доброти, взаєморозуміння, милосердя, співчуття та ін.) і культивування інтелігентності як значущого особистісного параметра;
- розвиток інтелектуально-моральної свободи індивіда, здатності до самооцінки, саморегуляції поведінки та діяльності, світоглядної рефлексії.

Висновки і пропозиції. Таким чином, вивчення студентами вищих медичних навчальних закладів дисциплін соціально-гуманітарного циклу є невід'ємною складовою формування професійно-комунікативної компетентності студентів-медиків, а також особистості висококваліфікованого спеціаліста у сфері медицини.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в необхідності розкриття структури професійно-комунікативної компетентності майбутніх магістрів медицини.

Список використаних джерел

1. Бабишена М.І. Роль соціально-гуманітарних дисциплін у процесі становлення майбутніх суднових офіцерів / М.І. Бабишена // Психолого-педагогічні засади діяльності фахівця: історія, теорія, практика: матеріали міжнародної науково-практичної веб-конференції (15–16 травня 2013 р., м. Херсон) / за ред. В.В. Кузьменка, І.Я. Жорової, І.В. Воскової, В.С. Мусієнко. – Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2013. – С. 8–10.
2. Беспалько В.П. Системно-методическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов / В.П. Беспалько, Ю.Г. Татур. – М.: Высш. шк., 1989. – 144 с.
3. Бибикина Э.В. Формирование основ иноязычной коммуникативной компетентности у будущих экологов: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. / Э.В. Бибикина. – Майкоп, 2006. – 29 с.
4. Гуменна І. Комунікативна компетентність як одна із складових професійної культури майбутніх лікарів / І. Гуменна // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2013. – Вип. 29. – С. 42–45.
5. Карпенко О.Г. Професійне становлення соціального працівника / О.Г. Карпенко. – К.: ДЦССМ, 2004. – 164 с.
6. Касевич Н.М. Медсестринська етика і деонтологія: підручник / Н.М. Касевич. – К.: Інститут культурології АМУ. – 2009. – 184 с.

7. Кубицький С.О. Особливості професійної комунікативної взаємодії майбутніх мед-працівників / С.О. Кубицький, Н.В. Неділька // Вісник Національної академії оборони. Питання педагогіки. – 2010. – № 2 (15). – С. 55.

8. Микиртичан Г.Л. Гуманитарная составляющая высшего медицинского образования [Электронный ресурс] / Г.Л. Микиртичан // Портал информационной поддержки медицинских руководителей. – Режим доступа: <http://www.zdrav.ru/library/publications/detail.php?ID=1906>

9. Назар П.С. Основи медичної етики / П.С. Назар, Ю.Г. Віленський, О.А. Грандо. – К.: Здоров'я, 2002. – 344 с.

10. Пиріг Л.А. Медицина і українське суспільство: зб. мед. публіц. пр. / Л.А. Пиріг. – К.: Б. в., 1998. – 472 с.

11. Погрібна В.Л. Соціологія професіоналізму: монографія / В.Л. Погрібна. – К.: Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2008. – 336 с.

12. Приходько А.М. Структура професійно-комунікативної компетентності майбутніх фахівців технічного профілю / А.М. Приходько // Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти: науково-методичний журнал. Вип. 18. – Чернівці: Наші книги, 2014. – С. 69–72.

13. Прокопова О.П. Вивчення гуманітарних дисциплін у формуванні майбутніх фахівців (інженерів-механіків) [Електронний ресурс] / О.П. Прокопова. – Режим доступу: http://irprobuk.cv.ua/index.php?option=com_jalendar&view=articles&year=2015&month=10&day=5/.

14. Риндіна Н.Г. Розвиток комунікативної компетентності іноземних студентів у вищих медичних навчальних закладах / Н.Г. Риндіна, М.Ю. Котелюх // Реалізація закону України «Про вищу освіту» у вищій медичній та фармацевтичній освіті України (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференцз'язку): матеріали Всеукраїнської навчально-наукової конференції з міжнародною участю, присвяченої пам'яті ректора чл.-корр. НАМН України, проф. Л. Я. Ковальчука, Тернопіль 21–22 травня 2015 р. / Тернопільський державний медичний університет ім. І.Я. Горбачевського. – Тернопіль: ТДМУ, 2015. – С. 563–567.

15. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря: монографія / М.М. Філоненко. – Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 334 с.

16. Шломенко О.Б. Про професійно-комунікативну компетентність сучасного фахівця [Електронний ресурс] / О. Б. Шломенко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Pedagogica/76269.doc.html.

References

1. Babyshena, M.I. (2013). *Rol sotsialno-humanitarnykh dystsyplin u protsesi stanovlennia maibutnykh sudnovykh ofitseriv* [The role of social and humanitarian disciplines in the process of formation of future ship officers]. *Psykholoho-pedahohichni zasady diialnosti fakhivtsia: istoriia, teoriia, praktyka: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi veb-konferentsii* [Psychological and pedagogical principles of activity of a specialist: history, theory, practice: materials of the international scientific and practical web-conference]. Kherson, KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity», pp. 8-10 (in Ukrainian).

2. Bepalko, V.P. & Tatur, Yu.H. (1989). *Sistemno-metodicheskoe obespechenie uchebno-vospitatel'nogo protsessa podhotovki spetsialistov* [A systematic and methodical support of the educational process of specialists training]. Moscow, Vysshaia shkola Publ., 144 p. (In Russian).

3. Bibikova, E.V. (2006). *Formirovanie osnov inoiazychnoi kommunikativnoi kompetentnosti u budushchikh ekologov. Avtoref. dis. kand. ped. nauk* [Formation of bases of foreign language communicative competence in the future ecologists. Abstract of cand. ped. sci. diss.]. Maikop Publ., 29 p. (In Russian).

4. Humenna, I. (2013). *Komunikatyvna kompetentnist yak odna iz skladovykh profesiinoi kultury maibutnykh likariv* [Communicative competence as one of the components of professional culture of future doctors]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* [Bulletin of the Uzhhorod National University], issue 29, pp. 42-45 (in Ukrainian).

5. Karpenko, O.H. (2004). *Profesiine stanovlennia sotsialnoho pratsivnyka* [Professional growth of social worker]. Kyiv, DTSSM, 164 p. (in Ukrainian).

6. Kasevych, N.M. (2009). *Medsestrynska etyka i deontolohiia* [Nursing Ethics and Deontology]. Kyiv, Instytut kulturolohii AMU Publ., 184 p. (In Ukrainian).

7. Kubitskyi, S.O. & Nediilka, N.V. (2010). *Osoblyvosti profesiinoi komunikativnoi vzaiemodii maibutnykh medpratsivnykiv* [Features of professional communicative interaction of future

health workers]. *Visnyk Natsionalnoi akademii oborony. Pytannia pedahohiky* [Bulletin of the National Academy of Defense. Pedagogy], no. 2 (15), pp. 55 (in Ukrainian).

8. Mykyrtychan, H.L. *Humanitarnaia sostavliaiushchaia vysheho meditsynskoho obrazovanyia* [Humanitarian component of higher medical education]. *Portal informatsionnoi podderzhki meditsynskikh rukovoditelei* [Information support portal for medical executives]. Access mode: <http://www.zdrav.ru/library/publications/detail.php?ID=1906> (in Russian).

9. Nazar, P.S., Vilenskyi, Yu.H. & Hrando, O.A. (2002). *Osnovy medychnoi etyky* [Fundamentals of Medical Ethics]. Kyiv, Zdorovia Publ., 344 p. (In Ukrainian).

10. Pyrih, L.A. (1998). *Medytsyna i ukrainske suspilstvo* [Medicine and Ukrainian society]. Kyiv, 472 p. (In Ukrainian).

11. Pohribna, V.L. (2008). *Sotsiologhiia profesionalizmu* [Sociology of professionalism]. Kyiv, Alerta Publ., KNT Publ., TsUL Publ., 336 p. (In Ukrainian).

12. Prykhodko, A.M. (2014). *Struktura profesiino-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv tekhnichnoho profilu* [The structure of professional and communicative competence of future technical specialists]. *Osvitnii prostir. Hlobalni, rehionalni ta informatsiini aspekty* [Educational space. Global, regional and informational aspects]. Chernivtsi, Nashi knyhy Publ., no. 18, pp. 69-72 (in Ukrainian).

13. Prokopova, O.P. *Vyvchennia humanitarnykh dystsyplin u formuvanni maibutnikh fakhivtsiv (inzheniriv-mekhanikiv)* [The study of the humanities in formation of future professionals (mechanical engineers)]. Access mode: http://ippobuk.cv.ua/index.php?option=com_jalendar&view=articles&year=2015&month=10&day=5/ (in Ukrainian).

14. Ryndina, N.H. & Koteliukh, M.Yu. (2015). *Rozvytok komunikatyvnoi kompetentnosti inozemnykh studentiv u vyshchikh medychnykh navchalnykh zakladakh* [Development of communicative competence of foreign students in higher medical educational institutions]. *Realizatsiia zakonu Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" u vyshchii medychnii ta farmatsevtichnii osviti Ukrainy (z distantsiinym pidednanniam VM(F)NZ Ukrainy za dopomohoiu videokonferentsviazku)* [Implementation of the Law of Ukraine 'On Higher Education' in Ukraine's Higher Medical and Pharmaceutical Education (with Remote Connection of HM(F)EI of Ukraine through Video Conferencing)]. Ternopil, TDMU Publ., pp. 563-567 (in Ukrainian).

15. Filonenko, M.M. (2015). *Psykhologhiia osobystisnoho stanovlennia maibutnoho likaria* [Psychology of the personal formation of the future doctor]. Kyiv, Tsentr uchbovoi literatury Publ., 334 p. (In Ukrainian).

16. Shlomenko, O.B. *Pro profesiino-komunikatyvnu kompetentnist suchasnoho fakhivtsia* [On professional-communicative competence of the modern professional]. Access mode: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Pedagogica/76269.doc.htm (in Ukrainian).

В статье рассмотрены основные аспекты формирования профессионально-коммуникативной компетентности студентов-медиков в процессе изучения социально-гуманитарных дисциплин. Сформирован авторский взгляд на «профессионально-коммуникативную компетентность будущих магистров медицины» как на сложное личностно-профессиональное качество, которое обеспечивает целостную профессионально-коммуникативную медицинскую деятельность как в мире медицины, так и в мире людей. Раскрыта суть социально-гуманитарных дисциплин в подготовке высококвалифицированных специалистов медицинской сферы.

Ключевые слова: компетентность, профессионально-коммуникативная компетентность, социально-гуманитарные дисциплины, студенты-медики.

The article deals with the main aspects of the formation of the professional and communicative competence of medical students in the process of studying social and humanitarian disciplines. The author's views «professional and communicative competence of future masters of medicine» as a complex personal and professional quality, which ensures integral professional and communicative medical activity both in the world of medicine and in the world of people. The essence of social and humanitarian disciplines in training highly skilled medical specialists is revealed.

Key words: competence, professional and communicative competence, social and humanitarian disciplines, medical students.

Одержано 3.01.2018.